

УДК 35.08:502.31

Т. П. Козаченко,
к. держ. упр., доцент кафедри публічної політики, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3875-4804>

О. А. Улицький,

д. геолог. н., професор, професор кафедри екологічного моніторингу та геоінформаційних технологій, Директор, Навчально-науковий інститут екобезпеки та управління Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2674-2208>

DOI: 10.32702/2306-6814.2022.17.85

КОНЦЕПТ ЕКОЛОГІЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ПУБЛІЧНОГО СЛУЖБОВЦЯ

T. Kozachenko,

PhD in Public Administration, Associate Professor of the Department of Public Policy, Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

O. Ulitsky,

Doctor of Geological Sciences, Professor, Professor of the Department of Environmental Monitoring and Geoinformation Technologies, Director, Educational and Scientific Institute for Environmental Safety and Management of the State Ecological Academy of Postgraduate Education and Management

PUBLIC SERVANT ENVIRONMENTAL IDENTITY CONCEPT

У статті окреслено основні екологічні проблеми сьогодення, зокрема показано, що зростання глобальної екологічної кризи певним чином зумовлено діяльністю людей, безвідповідальним споживчим ставленням. Дана діяльність ставить під загрозу не лише життя людей, але й призводить до глобального руйнування усіх екосистем. Доведено, що актуальним завданням для науки публічного управління є дослідження феномену екологічної ідентифікації публічних службовців.

Розкрито головне завдання дослідження, яке полягало у виявленні основних характеристик категорії екологічної ідентичності як джерела мотивації для прийняття екологоцентричних управлінських рішень. Подано дефініцію поняття "екологічна ідентичність", показано основні елементи формування та актуалізації екологічної ідентичності публічних службовців, розглянуто основні ефекти впливу екологічної ідентичності на поведінку як індивідуума так і групи осіб.

Доведено, що важливість формування екологічної ідентичності полягає у тому, що вона здійснює вплив на систему цінностей, мислення та поведінку, що, у свою чергу, впливає на прийняття політичних рішень. Концепт екологічної ідентичності дозволяє вивести екологічну політику у новий вимір, де активну особисту участь приймає людина.

The article outlines the main environmental problems of today, in particular, it is shown that the growth of the global environmental crisis is in a certain way due to the activities of people, irresponsible consumer attitudes. This activity endangers not only human life, but leads to the global destruction of all ecosystems. It is proved that the actual task of the science of public administration is to study the phenomenon of environmental identification of public servants.

Domestic and foreign scientific funds are analyzed. However, despite the thoroughness of the theoretical processing of identity problems, the issue of ecological identification of public servants remains without the attention of scientists, therefore, it requires a deeper analysis, which makes our study relevant. The aim of the study is to study environmental identity as a factor in the pro-ecological behavior of public servants in the modern world of globalization and integration.

The main task of the study is revealed, which was to identify the main characteristics of the category of environmental identity as a source of motivation for making managerial decisions and the formation of supply and demand in the markets of "green" goods and services. The methodological basis of this study was an

interdisciplinary approach, including a comparative analysis of the scientific discourse on the very concept of "ecological identity". The authors define the concept of "ecological identity", shows the main elements of the formation and actualization of the ecological identity of public servants, considers the main effects of the influence of ecological identity on the behavior of both an individual and a group of persons.

Ecological identity can be defined as the connection of an individual or a group of people with the environment, identifying themselves as its integral part, which is reflected in the perception of the problems of the natural environment and individual or group behavior, stimulates environmental protection activities and other forms of environmental activity. The promotion of ecological knowledge is considered as a basic component of their formation. It has been proved that the importance of the formation of ecological identity lies in the fact that it influences the system of values, thinking and behavior, which in turn influences political decision-making. The concept of environmental identity allows us to bring environmental policy to a new dimension, where people take an active part. We see prospects for further scientific research in the development of a paradigm of environmental management during martial law.

Ключові слова: ідентичність, публічний службовець, екологічна ідентичність, екологічна свідомість, екологічна культура, компетентність

Key words: identity, public servant, ecological identity, ecological consciousness, ecological culture, competence.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Людство у своєму прагненні до технічного прогресу, поряд із досягненнями науки, породило безліч екологічних проблем. Глобальне потепління, зникнення багатьох біологічних видів, деградація земель та надмірне накопичення відходів, — це далеко не весь перелік проблемних питань, які потребують негайного вирішення. Не виникає сумнів, що для гармонійного й здорового розвитку особистості необхідно наявність оптимальної екології. Актуалізація механізмів екологічного регулювання і контролю щодо превентивних заходів на засадах взаємодії "державно-бізнес-організації та заклади наукової сфери-активне громадянське суспільство" є своєчасним заходом. Вирішення даних проблемних питань залежить від курсу державної політики та ефективності прийнятих державно-управлінських рішень, які мають ґрунтуватися на екологічній обізнаності та грамотності публічних службовців, що їх приймають.

Зростання глобальної екологічної кризи певним чином зумовлено діяльністю людей, безвідповідальним споживчим ставленням. Дана діяльність ставить під загрозу не лише життя людей, але й призводить до глобального руйнування усіх екосистем. Тому, сьогодні активно досліджуються ставлення до заперечення кліматичних змін, екологічної ідентичності, ставлення до грошей та взаємодії людини з оточуючим середовищем та факторів, що цю взаємодію регулюють.

Розробка проблематики щодо екологічно значущої поведінки людини, тобто поведінки, яка оцінюється з позиції її внеску у поглиблення або вирішення антропогенних екологічних проблем, почалася майже півстоліття тому. При цьому, хоча низкою зарубіжних дослідників було описано позитивний вплив ідентифікації з природним середовищем на формування установок на проєкологічну активність у вітчизняній науці проблема екологічної ідентифікації майже не розроблена. Тож актуальним завданням для науки публічного управління є дослідження феномену екологічної ідентифікації публічних службовців.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Слід відзначити, що сучасне уявлення про феномен ідентичності спирається на наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема таких як С. Клейтон, А. Фрид, М. Томашов, А. Лайт, М. Козловець, З. Фрейд, М. Хайдеггер та ін. Питанням екологічної ідентичності присвятили свої твори С. Завесоцький, І. Кряж, С. Клейтон, Б. Рассел. М. Мусієнко, О. Дідков, В. Серебряков, О. Брайон — досліджували питання екологічної свідомості та культури; теорії екологічної модернізації — М. Хайєр. Враховуючи, що ідентичність є багатовимірним та системним феноменом і її досліджують науковці різних спеціальностей (філософи, соціологи, історики, культурологи, соціальні психологи, виокремлюючи її структурні компоненти, рівні, форми та типологію), в рамках нашого дослідження використано матеріали науковців, що трактують дане поняття у різних контекстах: питання формування професійної ідентичності державних службовців — Н. Липовська, М. Маланчій; регіональна ідентичність — Л. Нагорна; національна ідентичність — Ю. Руденко та ін.

Однак, незважаючи на ґрунтовність теоретичного опрацювання проблем ідентичності, питання екологічної ідентифікації публічних службовців залишається поза увагою науковців, тому потребує більш глибокого аналізу, що робить наше дослідження актуальним.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є вивчення екологічної ідентичності як чинника проєкологічної поведінки публічних службовців у сучасному світі глобалізації та інтеграції.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

На тлі збільшення кількості природних катастроф екологічна політика як сфера взаємодії держави та груп інтересів навколо екологічного порядку денного стає одним із головних політичних пріоритетів держав та міжнародних організацій. Для збереження екосистем, а також раціонального використання ресурсів в останні роки наго-

лошено на політиці щодо підвищення екологічної свідомості та формування екологічної ідентичності. Питання, пов'язані з екологічною стурбованістю, перебувають у полі зору дослідників протягом останніх десятиліть, проте проблеми становлення та практики формування екологічної ідентичності не отримали належної уваги.

Концептуалізація поняття екологічної ідентичності є необхідною для побудови "зеленої" політики, яка відповідає на актуальні загрози і виклики. Пошук альтернатив розвитку сучасного суспільства ставить на перше місце дослідження, які спрямовані на вивчення зв'язків, вплив та взаємодію людини з довкіллям.

Феномен екологічної ідентичності доволі активно описувався в англійській літературі. За думкою С. Клейтона, "особистість може розвивати в собі так звану "інвайроментальну" ідентичність — відчуття зв'язку з деякою частиною нелюдського природного оточення, яке впливає на способи нашого сприйняття і поведінки по відношенню до світу; переконання в тому, що навколишнє середовище важливо для нас і є важливою частиною того, хто ми є" [15].

Взагалі змістовне наповнення категорії "ідентичність" у політичних й інших, близьких науках відбувається відносно нещодавно, орієнтовно у другій половині ХХ ст. на ній зосереджуються вчені [10, с. 9].

Етимологія слова "ідентичність" (від латинського *identicus* — однаковий, тотожний) поєднує у собі два значення: перше — тотожність особі самій собі, антонімію у цьому розумінні для нього буде слово "Інший"; друге — виняткова однаковість із кимось або чимось, у цьому випадку антонімію є "різний". Ідентичність — це співвіднесеність когось (що має буття) з самим собою у зв'язку із власною змінністю, мінливістю. Вона постає як спосіб збереження форми того або іншого суб'єкта в часі та просторі [4, с. 33].

Поняття ідентичності та ідентифікації у своїх трудах із психоаналізу, зокрема у роботі "Психологія мас і аналіз людського "Я", розглядає З. Фрейд. Так "ідентичність" тут визначається як самоутотожнення людини із значущими особистостями, за взірцем яких вона свідомо чи підсвідомо хотіла діяти [16, с. 154]. Мотивом такого самоутотожнення науковець вважає страх втрати любові і страх від покарання.

Терміном "ідентичність", на твердження Л. Нагорної, позначається як культурна норма, яка відображає реакції спільнот та індивідів, тим чи іншим способом інтерпретувати оточуючий світ і своє місце в ньому [8, с. 33]. Тож, ідентичність — найважливіший акт самоусвідомлення суспільством і у ньому кожною особистістю самих себе, сутнісних основ свого буття в історії. Проблема ідентитету й ідентифікації — це проблема того, як мислить, відчуває й діє людина в усіх формах своєї втіленої єдності зі своєю історією, культурою, духовністю, з позицій будь-якої форми свого соціально, економічно, політично стратифікованого буття [10, с. 111; 3, с. 60—61].

На думку М. Козловця термін "ідентичність" помітно витіснив такі звичні поняття, як "самосвідомість" та "самовизначення". Це пов'язано насамперед з тим, що цей термін відображає ширший і глибший характер позиціонування особистості в оточуючому світі, він пов'язаний як з об'єктивною, так і суб'єктивною оцінкою [4, с. 32].

Аналізуючи сутнісне наповнення феномену екологічної ідентичності можна дійти висновку, що найбільш близькими до зазначеної категорії по суті можуть вважатися такі категорії як екологічна свідомість, екологічна культура, екологічне мислення, екологічне бачення та екологічний світогляд.

Так, екологічну свідомість визначають як глибоке, доведене до автоматизму розуміння нерозривного зв'язку людини з Природою, залежності добробуту людей від цілісності й порівнянної незмінності їхнього середовища проживання. У світоглядному плані екологічна свідомість — вищий рівень усвідомлення людиною свого місця та значення в еволюції біосфери у зв'язку з бурхливим розвитком науки й технологій [7]. Формування екологічної культури починається з усвідомлення аксіологічного значення екологічних проблем. Екологічній свідомості притаманний динамічний соціокультурний характер, що закріплюється у досвіді людини і засвоюється індивідуально. Вона відображає навколишнє середовище і може трансформуватися. Цьому сприяє практика взаємодії індивідів у процесі життєдіяльності. Все це говорить про те, що екологічна свідомість виступає передумовою до суттєвих змін у взаємодії людини та природи [2].

Один із основоположників теорії екологічної модернізації М. Хайєр ще в 1995 р. писав, що "екомодернізаційний дискурс визнає структурний характер проблем навколишнього середовища, проте передбачає, що існуючі політичні, економічні та соціальні інститути цілком здатні в ході історичного розвитку стати більш ефективними" [17]. Однак згодом, аналізуючи діяльність європейських країн щодо запобігання та адаптації до зміни клімату, той самий автор застерігав від того, щоб головний акцент було зроблено на вдосконаленні та створенні нових технологій і встановленні загальноєвропейських стандартів, які багато в чому ігнорували неоднакове значення та вплив, що виробляється ними у різноманітних європейських культурах. Тим самим процес переходу до "зеленої" економіки може втратити соціальну та культурну складову та придбати, за словами Д. Беррі [14], "менеджерський характер, позбавлений людського сенсу".

Зазначимо, що вивчення екологічної ідентичності потребує врахування тих груп, до яких відносить себе особистість, будь це прихильники громадських екологічних організацій, мисливці або публічні службовці. Особистість може ідентифікувати себе із компонентами навколишнього природного середовища, сприймаючи їх та вибудовуючи з ними відповідні відносини.

В іншому випадку може відбутися ідентифікація з людством як соціальним утворенням, що має видову перевагу над нелюдськими елементами природи, природним середовищем. Важливо розуміти, що значний вплив на формування ідентичності чинить культура і суспільство, просторово-часові рамки, в яких розвивається особистість. Крім того, осмислення себе в природному оточенні не може бути відокремлене від того значення, яке суспільство надає природі взагалі і проблемам навколишнього природного середовища зокрема, що може змінюватися залежно від культури, від світогляду і релігії [5, с. 115].

Актуалізація екологічної ідентичності також виходить з контексту дотримання відповідних соціально-екологічних норм. Так, подібно соціальним ідентичностям, які формуються у взаємодії із соціальними групами і ключовими агентами ідентичності, екологічна ідентичність посилюється в результаті спілкування з людьми, які вже мають екологічну ідентичність. С. Завестоцький зазначає, що "ідентичності мають тенденцію посилюватися та зростати особливо в результаті спілкування з тими, хто є їх носіями" [19]. Важливий спосіб формування екологічної ідентичності — це зайнятість у сфері, де екологічна ідентичність вітаються або потребуються. Це може бути зайнятість у сфері екологічного активізму і консалтингу, екологічної науки і освіти. Екологічна ідентичність також формується у некомерційному секторі, сфері соціального підприємництва та "зеленої економіки". Колеги, працюючи разом і постійно спілкуючись, посилюють та розвивають один у одного почуття екологічної ідентичності [19].

Неодмінним елементом процесу формування екологічної ідентичності є екологічна обізнаність та грамотність, знання основ екологічної науки, хоча б на початковому рівні, а також уявлення про функціонування екосистеми. Гострота проблем виживання людства потребує глибокого осмислення, актуалізує формування нового типу культури, яка базується на екологічних цінностях і поступово перетворюється на наскрізний вимір розвитку сучасної цивілізації. На думку М. Томашова, екологічна грамотність доповнює та екологічну ідентичність, а їх поєднання може спонукати до надбання знань про навколишнє природне середовище, підкреслювати важливість взаємозв'язку та необхідність свідомої орієнтації [18]. Тож, будь яка особистість, чия діяльність так або інакше пов'язана з довкіллям та залежить від якості навколишнього природного середовища, апіорі володіє більш вираженою екологічною ідентичністю.

Доречно зазначити, що аналізуючи поняття екологічної культури, вчені приділяють увагу такому поняттю, як "екологічна компетентність особистості". Зокрема, компетентний визначається як знаючий, провідний у певній сфері фахівець, який має право відповідно до своїх знань та повноважень робити або вирішувати будь-що, судити про будь-що, а компетентність у свою чергу є "характеристика володіння знаннями, які дозволили б судити про будь-що, виказувати відоме, авторитетну думку в певній сфері" [9].

З урахуванням того, що екологічна культура людини є елементом її загальної освіченості, сьогодні вкрай необхідно проводити цілеспрямовану роботу щодо підвищення екологічної свідомості публічних службовців, виходячи з припущення, що екологічна культура публічного службовця як спеціаліста буде удосконалюватися якщо пробудити у свідомості його почуття приналежності до сьогодішнього й майбутнього поколінь через розуміння ідей інтеграції та взаємозалежності суспільства і природи.

Екологічна освіченість особистості виявляється у її здатності приймати рішення, діяти на основі ієрархії суспільно і особистісно значущих цінностей і потреб, користуючись здобутими знаннями і набутими вміннями. Формування у громадянина здатності приймати

рішення та діяти в інтересах збереження довкілля є провідною світовою тенденцією розвитку екологічної освіти, яка потребує переорієнтації основної уваги із забезпечення знань на опрацювання проблеми та знаходження важливих рішень. Останнім часом екологічна компетентність виступає визначним у світі критерієм та інтегрованим показником якості екологічної освіти [12, с. 150]. Таким чином, екологічна компетентність майбутнього публічного службовця повинна бути частиною власне життєвої позиції, його екологічною ідентичністю.

Методичний аспект проблем підготовки екологічно грамотного публічного службовця має ґрунтуватися на засадах міждисциплінарних зав'язків, що дає змогу всебічно аналізувати будь-яке негативне явище у навколишньому середовищі, що виникло під впливом антропогенної діяльності, глибше осмислювати теорію взаємозв'язків суспільства і природи та будувати практичну діяльність на науковій основі гармонізації таких взаємозв'язків [12].

Вирішення екологічних проблем пов'язується з формуванням екологічної культури й, зокрема, екологічного світогляду публічного службовця. І в цьому важливу роль відіграють інформаційні технології, оскільки саме вони дають можливість глобально впливати на суспільну свідомість. Завдяки їм теоретичні екологічні знання набувають реального та практичного змісту. Практична діяльність збагачує її учасників безпосередніми знаннями про навколишнє природне середовище тому водночас є засобом перевірки екологічної ідентичності.

Адже, як слушно зазначає Н. Рунова, публічним є службовець, що обіймає посаду в органі виконавчої влади, апараті органів влади чи органі місцевого самоврядування на підставі фактичного складу, обов'язковим елементом якого є акт призначення на посаду, і здійснює професійну виконавчо-розпорядчу адміністративну діяльність на постійній основі, виходячи з публічних інтересів [11, с. 273]. Але, важливо розуміти, що на публічного службовця покладаються підвищені заходи відповідальності, які пов'язані зі специфікою виконуваних функцій, у тому числі й відповідальність за наслідки прийнятих державно-управлінських рішень [1, с. 42].

Однією з найважливіших оцінок ідентичності публічного службовця є визнання його таким з боку населення. Ця реальна оцінка виступає своєрідним критерієм досягнення певного рівня ідентичності в якості публічного службовця. При цьому дуже важливо, яку саме оцінку дає населення кадрам публічної служби в цілому: позитивну — довіряє їм і ідентифікує конкретних публічних службовців як людей позитивних, які професійно виконують свої обов'язки, або негативну, коли публічні службовці представляються у громадській думці як хабарники, казнокради, корупціонери.

Найбільш складна задача постає саме у відпрацюванні заходів, спрямованих на підвищення рівня екологічної залученості та формування у персоналу екологічно релевантної поведінки. Особливо у теперішній час, це найбільш актуальне науково-практичне завдання у галузі управління персоналом в умовах екологізації.

При визначенні сутності та змісту випереджаючої ідентифікації публічних службовців слід враховувати як мінімум одну з особливостей досліджуваного феноме-

на, зокрема йдеться про професійну ідентифікацію з усіма витікаючими з цього вимогами і наслідками. Професійна ідентичність є інтеграційною дефініцією, яка відображає взаємозв'язок особистісних характеристик, що забезпечують орієнтацію у певній професії, дозволяють максимально повно реалізувати індивідуальний потенціал у професійній діяльності, передбачити потенційні наслідки професійного вибору. Професійна ідентичність допускає екзистенціальне та функціональне поєднання індивіда та професії, що передбачає розуміння власного фаху, схвалення себе у конкретній професії, уміння ефективно й зиском для інших виконувати власні професійні обов'язки, функції [6, с. 59].

Важливим є використання зарубіжного досвіду щодо набору та управління персоналом. Зокрема, в якості інструментів роботи з персоналом публічної служби можуть застосовуватися різні практики "зеленого" управління персоналом в залежності від розмірів, практики загального управління в організації, рівня інтеграції процесів управління персоналом в екологічну діяльність, екологічних цінностей та принципів організації [13].

Недостатність екологічних знань у багатьох сферах суспільства призводить до більшості порушень природоохоронного законодавства і є причиною бездіяльності керівництва та пасивної неадекватної поведінки громадськості. Тому питання екологічної ідентичності публічних службовців, набуття ними компетентності та практичних навичок щодо виконання своїх посадових обов'язків та службових завдань з урахуванням екологічної складової буде сприяти підвищенню ефективності реалізації державної екологічної політики, зменшенню ризиків виникнення екологічних катастроф або наслідків від їх виникнення, розроблення стратегічних пріоритетів та прогностичних показників щодо створення передумов для запобігання негативних наслідків та збереження довкілля.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Отже, екологічну ідентичність можна визначити як зв'язок індивіда чи групи людей із навколишнім природним середовищем, ідентифікуючи себе як її невід'ємну частину, яка відображається на сприйнятті проблем навколишнього природного середовища та індивідуальної чи групової поведінки, стимулює природозахисну діяльність та інші форми екологічної активності. Розгляд практики свідчить про важливість екологічної освіти, інформування громадськості про стан навколишнього природного середовища і просвітництва з раннього віку з метою формування екологічної ідентичності.

Просування екологічних знань розглядається як фундаментальний компонент їх формування. Забезпечення достовірною інформацією дозволяє громадянам зробити вибір на користь природоохоронних практик. Значущу роль у формуванні траєкторії становлення екологічної ідентичності грає політична культура, економічний розвиток, екоактивізм, ціннісні орієнтири населення та екологічні проблеми. Однак успішність залежить і від ефективності політичних інститутів, наявності вибудованої системи зворотного зв'язку між органами влади і громадськості. Важливість формування

екологічної ідентичності полягає у тому, що вона здійснює вплив на систему цінностей, мислення та поведінку, що, у свою чергу, впливає на прийняття політичних рішень. Концепт екологічної ідентичності дозволяє вивести екологічну політику у новий вимір, де активну особисту участь приймає людина.

Перспективи подальших наукових розвідок ми вбачаємо в розробці парадигми екологічного управління під час воєнного стану.

Література:

1. Губанов О. Види та нормативноправове регулювання юридичної відповідальності публічної служби. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 5/1. С. 42—47.
2. Дідков О. Формування екологічної свідомості та культури засобами освіти та виховання особистості. *Гілея: науковий вісник: зб. наук. праць*. К., 2012. Вип. № 63. С. 472.
3. Ващинська І.І. Групові ідентичності: до проблеми дефініції поняття та конструювання класифікатора. *Вісник Львівського університету*. 2009. Вип. № 3. С. 56—65.
4. Козловець М. А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: Монографія. Житомир: Видво ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 558 с.
5. Кряж І.В. Особливості екологічної ідентичності та екологічних установок вегетаріанців. *Психологія і особистість*. №2 (8). Ч. 1. 2015. С. 112—125.
6. Липовська Н. А., Маланчій М. О. Професійна ідентичність державних службовців як наукова проблема. *Аспекти публічного управління*. 2013. № 2. С. 55—61.
7. Мусієнко М. М., Серебряков В. В., Брайон О. В. *Екологія: тлумачний словник*. Київ: Либідь, 2004. 376 с.
8. Нагорна Л. Регіональна ідентичність: український контекст: монографія. Київ: ІПЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2009. 405 с.
9. Пруцакова О.Л. Сутність та види екологічної компетентності особистості. *Збірник наук. праць*. Київ: Лаура, 2005. Вип. № 8. С. 16—19.
10. Руденко Ю. Ю. Консолідаційна модель національної ідентичності: від теорії суверенітету до теорії політичної модернізації: монографія. Київ: "Видавництво Людмила", 2020. 364 с.
11. Рунова Н. Публічна служба в Україні: проблеми дефініції. *Публічне право*. № 3 (7). 2012. С. 269—274.
12. Сухара І.В. Екологічна компетентність як професійна складова підготовки державних службовців. *Інвестиції: практика та досвід*. № 19. 2014. С. 147—151.
13. Amrutha V. N., Geetha S. N. A systematic review on green human resource management: Implications for social sustainability. *Journal of Cleaner Production*. 2020. Vol. 12. Pp. 1—12.
14. Barry J. (2007). *Towards a model of green political economy: From ecological modernisation to economic security*.
15. Clayton D. S. (2012). *The Oxford Handbook of Environmental and Conservation Psychology*. Oxford University Press.
16. Freud Sigmund. (1921). *Massenpsychologie und Ich*(Analyse. International Psychoanalytic Publishing House. Austria, Vienna. 140 p.

17. Hajer M. (1995). The politics of environmental discourse. Oxford: Oxford University Press.

18. Thomashow M. (1996). Ecological identity: Becoming a reflective environmentalist. Cambridge: MIT Press.

19. Zavestoski S. (2003). Constructing and maintaining ecological identities: The strategies of deep ecologists. In S. Clayton and S. Opatow (Eds.) Identity and the Natural Environment: The Psychological Significance of Nature. Cambridge: MIT Press. Pp. 297—316.

References:

1. Parkhomenko-Kutsevil, O. I. (2020). "Public administration in the field of providing sanitary and epidemic welfare population of Ukraine: theoretical aspects". Naukovyi visnyk: Derzhavne upravlinnia, vol. 2 (4), pp. 272—278. Available at: <https://nvdu.undic-z.org.ua/index.php/nvdu/article/view/69/68> (Accessed 29 August 2022).

2. Ohanian, Kh. A. and Hbur, Z. V. (2021). "Sanitary and epidemic well-being of the population as a factor of national security of Ukraine", Investytsii: praktyka ta dosvid, vol. 7, pp. 106—112. DOI: 10.32702/2306-6814.2021.7.106.

3. Fedorova, A. M. (2019). "Normative and legal regulation of issues of ensuring a safe living environment for citizens", Publichne upravlinnia ta rehionalnyi rozvytok, vol. 3, pp. 162—177, Available at: <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/view/109/90> (Accessed 29 August 2022).

4. Demchenko, I. S. (2020). "Institutional capacity to protect against infectious diseases in Ukraine", Chasopys Kyivskoho universytetu prava, vol. 1, pp. 196—205. DOI: 10.36695/2219-5521.1.2020.40.

5. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), Order "On the authorization of the Deputy Minister of Health to approve and sign certain types of documents", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/163-2020-%D1%80#Text> (Accessed 29 August 2022).

6. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), Resolution "On preventing the spread of the COVID-19 coronavirus on the territory of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF/ed20200317#Text> (Accessed 29 August 2022).

7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), The Law of Ukraine "On making changes to some legislative acts of Ukraine aimed at preventing the emergence and spread of the coronavirus disease (COVID-19)", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#Text> (Accessed 29 August 2022).

8. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), Order "On the transfer of the unified state system of civil protection to the state of emergency", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/338-2020-%D1%80/ed20200325#Text> (Accessed 29 August 2022).

9. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), Order "On the definition of separate powers of the Deputy Minister of Health - Chief State Sanitary Doctor of Ukraine Viktor Kyrylovych Lyashko", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-2020-%D1%80#Text> (Accessed 29 August 2022).

10. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), Resolution "On the establishment of quarantine in order to prevent

the spread of the acute respiratory disease COVID-19 caused by the SARS-CoV-2 coronavirus on the territory of Ukraine, and the stages of easing anti-epidemic measures", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392-2020-%D0%BF/ed20200520#Text> (Accessed 29 August 2022).

11. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), Resolution "On the establishment of quarantine and introduction of enhanced anti-epidemic measures in the territory with a significant spread of the acute respiratory disease COVID-19 caused by the SARS-CoV-2 coronavirus", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/641-2020-%D0%BF/ed20200722#Text> (Accessed 29 August 2022).

12. Government portal (2020), "Quarantine measures (as of September 16, 2020)", available at: <https://covid19.gov.ua/karantynni-zakhody> (Accessed 16 September 2020).

13. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), Resolution "On the establishment of quarantine and the introduction of restrictive anti-epidemic measures in order to prevent the spread of the acute respiratory disease COVID-19 caused by the SARS-CoV-2 coronavirus on the territory of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1236-2020-%D0%BF/ed20201209#Text> (Accessed 29 August 2022).

14. Cabinet of Ministers of Ukraine (2021), Resolution "On making changes to some acts of the Cabinet of Ministers of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/104-2021-%D0%BF#n15> (Accessed 29 August 2022).

15. Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine (2021), Order "On the approval of the Regulation on the functional subsystem of ensuring the sanitary and epidemic welfare of the population of the unified state system of civil protection", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0326-21#Text> (Accessed 29 August 2022).

16. Cabinet of Ministers of Ukraine (2021), Resolution "On making changes to some acts of the Cabinet of Ministers of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/611-2021-%D0%BF#Text> (Accessed 29 August 2022).

17. Cabinet of Ministers of Ukraine (2021), Resolution "On making changes to the resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/954-2021-%D0%BF#n13> (Accessed 29 August 2022).

18. Government portal (2022), "Quarantine measures (as of May 20, 2022)", available at: <https://covid19.gov.ua/karantynni-zakhody> (Accessed 20 May 2022).

19. Cabinet of Ministers of Ukraine (2022), Resolution "On making changes to the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated March 25, 2020 N 338 and the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 9, 2020 N 1236", available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennia-zmin-do-rozporiadzhennia-kabinetu-ministriv-ukrainy-vid-25-bereznia-2020-r-338-i-postanovy-kabinetu-ministriv-ukrainy-vid-9-hrudnia-2020-r-1236-i190822-928> (Accessed 29 August 2022).

Стаття надійшла до редакції 09.09.2022 р.